

El Pacte Nacional per la Llengua, els seus objectius, el consens generat —que ha permès l'entrada del PSC i els comuns— i la figura del secretari general de Política Lingüística, Francesc Xavier Vila, tenen un vot de confiança dels sociolingüistes, lingüistes i activistes per la llengua consultats per EL TEMPS. Especialment el nivell professional i acadèmic de Vila suscita una insòlita unanimitat i un crèdit esperançador en el camp de la sociolingüística.

Els vuit experts consultats coincideixen a dir que la política lingüística ha estat oblidada durant l'última dècada —com a mínim— i que aquest pacte significa que el Departament de Cultura traça un rumb concret en matèria de llengua. I tenir un rumb vol dir no anar a la deriva.

La presidenta de l'IEC, Maria Teresa Cabré, que fa més d'una dècada que és al Consell Social de la Llengua —primer com a representant de les universitats i després, a títol personal—, creu que s'ha de celebrar que “la llengua s'hagi tornat a posar damunt la taula de manera institucional”, perquè durant les últimes dècades no ho havia estat (“No perquè s'oblidés sinó perquè altres focus havien ocupat el paper central.”). La presidenta de l'acadèmia de la llengua afirma que, “fruit d'aquesta deixadesa, s'havia anat deteriorant la situació” i ara “calia replantejar moltes coses, perquè ara ja no érem a finals dels setanta sinó en una situació completament diferent”. Cabré valora “positivament” que s'hagi arribat “a un consens més ampli del que s'havia aconseguit fins ara en el tema de la llengua”, en referència a la participació del PSC i els comuns en el Pacte.

Tot seguit passa a assenyalar que, en matèria de llengua, “s'ha d'actuar en tots els àmbits de comunicació: des dels usos institucionals als usos educatius, als usos universitaris i de recerca, i també en els mitjans de comunicació. S'ha de fer revisió, veure quin és el lloc que ocupa la llengua en cadascun d'aquests àmbits i llavors s'han de prendre decisions i mesures”. Teresa Cabré posa un exemple del camp acadèmic: “A nivell universitari, hi ha hagut un discurs repetit que no ha menystingut la llengua catalana explícitament, però s'ha elogiat sempre totes les coses que s'anaven obtenint sobre l'anglès. Això és un missatge sublimar. En la mesura que tu dones importància,

Els reptes del Pacte Nacional per la Llengua

El Pacte Nacional per la Llengua, impulsat pel Govern de Catalunya amb el suport del PSC, la CUP i els comuns, és valorat positivament pels vuit lingüistes, sociolingüistes i activistes de la llengua consultats per EL TEMPS. Maria Teresa Cabré (IEC), Marina Gay (Òmnium Cultural), Òscar Escuder (Plataforma per la Llengua), Emili Boix, Enric Gomà, Míriam Martín Lloret, Marina Massaguer i Pau Vidal indiquen també quins són els àmbits i les línies de treball que hauria de marcar aquest Pacte.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

Presentació del Pacte Nacional per la Llengua amb la consellera de Cultura, Natàlia Garriga, i el secretari general de Política Lingüística, Francesc Xavier Vila.

llengua se la senti més seva i la faci servir". Evidentment, recorda Escuder, "això no vol dir renunciar a la seva primera llengua, que les identitats i les llengües poden ser acumulatives: per aprendre una llengua no tens per què desaprendre la teva".

En definitiva, segons Escuder, el Pacte s'ha de centrar en tot allò que afecta els futurs parlants: "Qui donarà futur a la llengua, i qui ha de ser objectiu prioritari del Pacte, perquè és més determinant, és el jovent. Per això és tan important l'audiovisual i el català a l'escola i a les xarxes".

La sociolingüista Marina Massaguer (Tarragona, Tarragonès, 1982) creu que Política Lingüística l'ha encertada a l'hora de definir els objectius, que ella resumeix: "Ampliar el coneixement, facilitar l'ús en tots els àmbits i potenciar l'adopció del català per part de la gent que no el té com a llengua inicial". Creu que aquests objectius estan "ben enfocats" i que és "bàsic" que s'hagin decidit a avaluar-ne els resultats al cap de cinc o sis anys.

Perquè aquests objectius s'assoleixin, Massaguer considera que "la clau serà incorporar nous parlants al català entre els nouvinguts i els seus descendents, igual que va passar, de fet, amb bona part de les immigracions espanyoles del segle XX". Massaguer reconeix que "molts d'aquells immigrants no parlen català", però "sí que ho fan la majoria dels seus fills i nets".

Per tal d'aconseguir-ho amb nous parlants vinguts d'arreu del món, Massaguer opina que "cal donar-li valor a la llengua i que sigui necessària per a la plena participació social a Catalunya". És important, doncs, "el món del treball i la formació professional i ocupacional, sobretot en els casos que la feina impliqui atenció a les persones (sanitària o d'una altra mena) o d'atenció al públic (en el comerç), perquè això implica garantir els drets lingüístics dels consumidors catalans i perquè la llengua tingui també un valor econòmic (que sigui necessària)".

Però amb això no n'hi ha prou, destaca Massaguer. S'ha de facilitar l'accés a la llengua en espais informals, més enllà de l'escola.

"Això vol dir que s'han de generar espais facilitadors de l'ús del català informal i espais de convivència entre catalanoparlants i nouvinguts que funcionin en català, és a dir, espais de relació no jerarquizats en què el català sigui la llengua no marcada. Això afecta sobretot a espais de cohesió social i a espais de lleure entre els joves".

La filòloga i assessora lingüística a Optimot Míriam Martín Lloret també destaca la importància d'aquests espais: "El català no ha de ser només una llengua que la persona nouvinguda hagi d'aprendre per integrar-se al món laboral. No ens interessa només l'àmbit laboral. Després s'ha d'estar al costat d'aquestes persones en el cicle d'acompanyament, perquè continuïn el procés dins o fora del sistema educatiu. I els nouvinguts han de tenir un vincle emocional amb la llengua. Tot el que sigui que els nouvinguts s'integrin i el parlin és bo, al marge de voluntariats lingüístics".

També Marina Gay, responsable de la Comissió de Llengua i Cohesió Social d'Òmnium Cultural, defensa aquests espais sense jerarquies on la llengua s'expandeix i on Òmnium també ha volgut treballar dins de la campanya "El català és teu": "Volem aprofitar espais que ja existeixen a la societat i generen punts de trobada entre persones que parlen català i d'altres que no el parlen encara —com associacions de famílies d'una escola, etc.—, aprofitar aquests espais per crear un cert entorn d'aprenentatge informal del català". L'opinió d'Òmnium és que, per normalitzar l'ús de la llengua, "s'ha de facilitar que ho puguin aprendre d'una manera còmoda i a través de les pròpies necessitats vitals. Aquesta és la idea. Donar suport als espais que ja funcionen". Gay pensa que Política Lingüística també hi hauria d'apostar: "El Pacte hauria d'afavorir també aquests aprenentatges informals".

des d'un Govern o des d'una institució, a una cosa i no parles d'una altra, dones un missatge subliminar: el que és important és això i no això altre. De vegades de manera conscient, però moltes altres d'una manera absolutament inconscient, hi ha hagut un discurs repetit que ha prioritzat llengües que no eren el català". Per tant, el català ha quedat relegat i "se li ha de tornar aquesta importància que té, perquè és el centre de la nostra comunitat social i comunitat parlant".

Guanyar nous parlants

Òscar Escuder, president de la Plataforma per la Llengua, reconeix que les voluntats del Govern són bones, però destaca que, de moment, són només voluntats i "faltarà que es concretin". Entre els objectius del Pacte, Escuder assenya-la que "cal assegurar el coneixement de la llengua, que en principi dona l'escola, i assegurar l'ús social i el futur de la llengua, la qual cosa implica que molta gent que no té el català com a primera

→ En el mateix sentit, Gay recorda que Òmnium també ha engegat el programa Tàndem Cultural, que, en paral·lel al Voluntariat Lingüístic, vol donar valor afegit a les parelles lingüístiques oferint-los gratuïtament entrades a espectacles en català: “Es tracta d’aprofitar les parelles lingüístiques i els hi dona una segona capa de relació perquè puguin intensificar el tipus de vincles que tenien”.

El sociolingüista Emili Boix és el director del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació de la UB (CUSC-UB), el centre que havia dirigit Francesc Xavier Vila, l’actual secretari de Política Lingüística. Boix recorda que hi ha “elements sobre els quals el Govern no podrà intervenir amb facilitat: la segregació urbanística situa gent de classes populars molt allunyades del català i això no ho canviarà un pla nacional”. El gran procés migratori que hi ha hagut en els últims anys “ha portat molta gent que no sap català” i “això no ho pot canviar cap govern a curt termini”.

Per contra, Boix afirma que sí que hi ha d’altres qüestions que es podrien resoldre més ràpidament. “Hi ha aspectes sobre els quals es pot intervenir a curt termini. Per exemple, les relacions en l’àmbit europeu. Hi ha una solució fàcil: si el Govern espanyol demana que el català sigui llengua europea, aniria relativament ràpid. També es podrien posar requeriments en el personal judicial perquè el català es pogués utilitzar de manera habitual, cosa que no passa”.

Com el primer pas del Pacte Nacional per la Llengua és la presentació d’una diagnosi del moment actual, que estan duent a terme set experts, Boix suggereix que un d’ells sigui “algun tècnic exterior”. Arreu del món hi ha una extensa nòmina “de catalanòfils i especialistes en català de fora i seria bo que un d’ells es vinculés al procés”. Boix recorda que són gent que “no estan immersos en el procés social i polític del dia a dia català, però alhora són bons coneixedors de les llengües del país”.

Pel que fa a les línies mestres que hauria de seguir el Pacte, Boix assenya-la que la primera és assegurar l’atenció en català. Per això “es poden impulsar mesures perquè els serveis de salut o assistencials asseguruen, com a mínim, la comprensió del malalt, cosa que no passa sempre —sobretot en pediatria o psi-

EUROPA PRESS

ACN

ELS EXPERTS CREUEN QUE S’HAN DE TROBAR MANERES D’ESTENDRE EL CATALÀ ENTRE ELS NOUVINGUTS, A LES XARXES I AL SECTOR AUDIOVISUAL

quiatria, per posar dos exemples on la capacitat lingüística és bàsica”.

En segon lloc, Boix recorda que “al món de les xarxes i al món audiovisual també trobem un mercat on el català té una presència mínima”.

Aquesta és una reclamació molt estesa entre els experts consultats. Hi insisteixen Míriam Martín Lloret, Marina Massaguer i Marina Gay, d’Òmnium. Gay explica que aquest és un altre dels

campes que considera prioritaries perquè Òmnium també hi ha parat atenció. A través de l’esmentada campanya “El català és teu”, hi ha volgut incidir des de l’estiu: “Principalment en la generació de continguts audiovisuals en català (per a les xarxes socials, per als grans mitjans de comunicació...) i sobretot per ajudar els nous creadors que estan mirant de fer-se un lloc en aquestes xarxes socials i en català”. També, amb el tema de la Llei

1. Teresa Cabré.
2. Enric Gomà.
3. Emili Boix.
4. Míriam Martín Lloret.
5. Òscar Escuder.
6. Pau Vidal.
7. Marina Massaguer.

gitalització i perquè aquest món de la intel·ligència artificial de ginys que són per fer la vida més fàcil i que hauríem de poder interlocutar en català, cosa que ara només es pot fer simbòlicament en alguna plataforma”.

L'origen del Pacte

Míriam Martín Lloret, com l'escriptor Enric Gomà i el traductor Pau Vidal, són coautors del llibre *Molt a favor* (Eumo Editorial, 2021), que es va editar abans de l'estiu passat i, entre les seves propostes positives per millorar la salut del català, incloïa precisament un pacte nacional per la llengua. El coordinador de tots els autors de *Molt a favor*, Enric Gomà, explica que aquesta era una proposta de Rudolf Ortega, filòleg i corrector d'*El País*, que es va anticipar a la proposta dels polítics, la qual anava dins del programa electoral de Junts per Catalunya. “El *Molt a favor* l'escrivim set autors que som el Magi Camps, el Pau Vidal, el Rudolf Ortega, l'Ivan Solivellas, la Míriam Martín Lloret, la Maria Ruiz Mariné i jo mateix. D'aquests autors n'hi ha un, el Rudolf Ortega, que fa aquesta proposta de Pacte per la Llengua. Quan jo la rebo, perquè soc el coordinador, em crida l'atenció i penso que no pot ser una proposta més, que això ha de tenir més envergadura: ha de ser una mena d'epíleg o conclusió del llibre. Li proposo al Rudolf Ortega que ho signem tots i ho publiquem així. Ell s'hi avé, li proposem unes aportacions i uns suggeriments i ho tirem endavant. Casualment, al mes d'abril, abans de publicar-se el llibre, llegim que el programa electoral de Junts per Catalunya conté la proposta també. Nosaltres no els hi havíem traslladat encara ni l'havíem fet pública. Vam coincidir en el temps”.

Gomà considera “positiu” que el Pacte tracte “de despolititzar la promoció i la difusió de la llengua: Això implica defensar la llengua i promoure-la des d'òptiques diferents i sovint enfrontades, tant des de l'independentisme com des de la defensa de la unitat d'Espanya”. És una

novetat que considera rellevant, perquè “els defensors de la unitat d'Espanya, que és una opció completament legítima, farien bé, des de l'Estat espanyol, de treballar més activament per la defensa i la difusió del català”. Gomà opina que “ells poden: tenen mecanismes poderosos de promoció i difusió”.

El traductor Pau Vidal, per la seva banda, creu que el Pacte Nacional per la Llengua ha d'incidir especialment en “tres línies mestres, que serien ensenyament, sanitat i justícia” però també en una quarta esfera que no és ben bé institucional: “La presa de consciència dels catalans. Estaria molt bé que el pacte servís perquè la gent, el 75% o 80% dels catalanoparlants que no han entès la situació lingüística actual, comencin a entendre-la, perquè això no depèn tant del que digui el Pacte com de la manera que es faci arribar als parlants”.

Pel que fa a l'ensenyament, Marina Gay (Òmnium) recorda que sobre l'escola hi plana una “doble amenaça”. La primera és “l'amenaça real dels tribunals que han posat en dubte el model lingüístic de l'escola amb la imposició del 25% de castellà, que és una barrabassada a tots els nivells, perquè clarament suposa una intromissió del tribunal”. La segona amenaça ha arribat amb les últimes dades sobre ús del català “De sobte ha emergit que una cosa és el model lingüístic que teníem definit i que creïem que era un model d'èxit, i una altra cosa és el que està passant a les aules amb l'ús de la llengua. Tota aquesta situació, que veïem que és més vulnerable i més fràgil del que pensàvem, també l'ha d'assumir el Pacte i agafar el toro per les banyes”. I en aquest cas això vol dir “actualitzar el model d'immersió lingüística i construir el model i el consens sobre quina ha de ser la immersió lingüística del segle XXI tenint en compte tant les aproximacions pedagògiques que hi ha ara, com el context sociolingüístic”.

Actualitzar-ho tot perquè la política lingüística tingui en compte els reptes del segle XXI. ●

de l'audiovisual, Òmnium s'atribueix “un paper cabdal a l'hora de mirar com exercir un paper ferm”, i ara estan “acabant de treballar, no només en l'àmbit català sinó també amb les altres llengües oficials, com els bascos i gallecs”.

Òmnium creu que aquest aspecte hauria de ser un dels prioritaris del Pacte, però també d'altres que són de “l'espai digital en un sentit ampli”. Gay creu que “el Pacte Nacional també hauria de pensar en totes les aplicacions o enginys que utilitzen bases de dades orals (Alexia i altres), perquè tinguin el català com a opció. Perquè això passi ha d'existir una base de dades de veus exhaustiva que d'alguna manera serà útil. També el Pacte hauria de treballar en aquesta di-